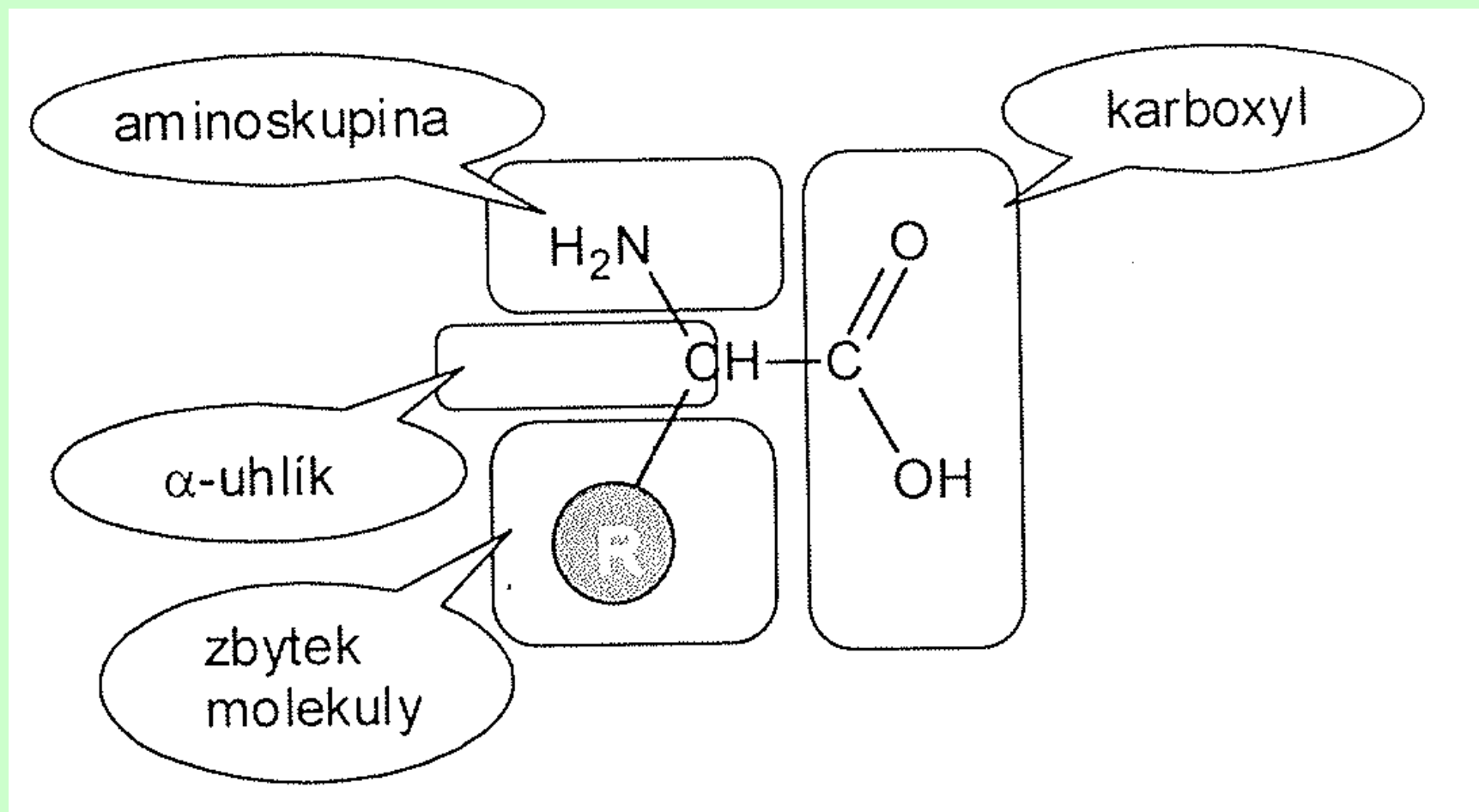

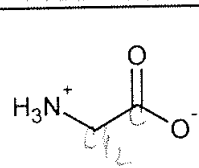
AMK

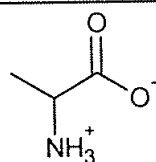
Úvodní pojmy:

- substituční deriváty karb.kyselin
- peptidová vazba
- Fischerovy vzorce
- proteinogenní AMK, kódované
- 2-uhlík, α -uhlík
- chirální uhlíkový atom, enantiomery
- optická aktivita
- racemická směs
- hydron (H^+) – kyseliny, zásady
- amfoterní chování, amfolyty
- isoelektrický bod

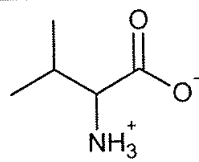
Aminokyseliny s nepolárními zbytky

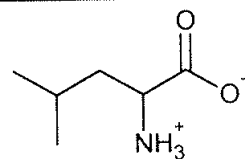
glycin (Gly, G)

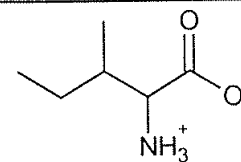
alanin (Ala, A)

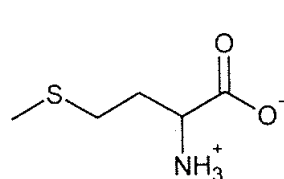
valin (Val, V)

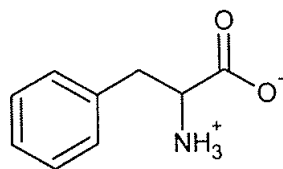
leucin (Leu, L)

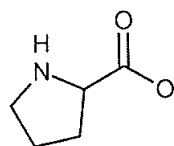
isoleucin (Ile, I)

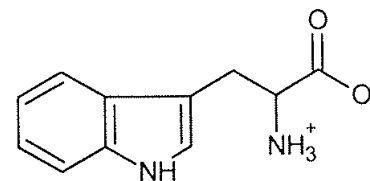
methionin (Met, M)

fenylalanin (Phe, F)

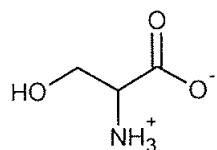

prolin (Pro, P)

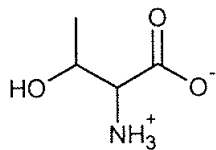

tryptofan (Trp, W)

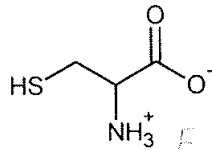
Aminokyseliny s polárními zbytky

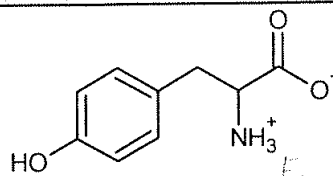
serin (Ser, S)

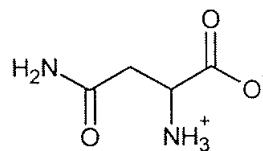
threonin (Thr, T)

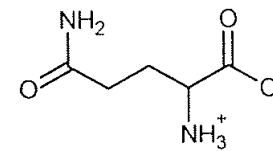
cystein (Cys, C)

tyrosin (Tyr, Y)

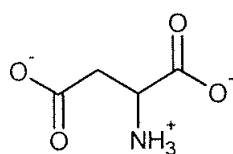
asparagin (Asn, N)

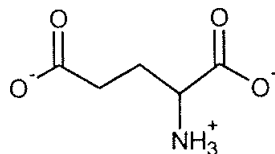
glutamin (Gln, Q)

Kyselé aminokyseliny

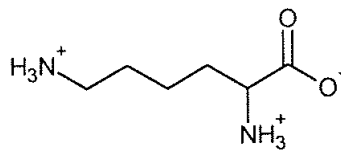
Zásadité aminokyseliny

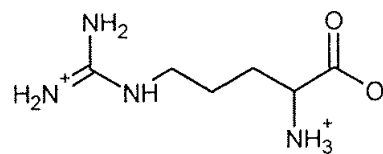
asparagová kyselina
(Asp, D)

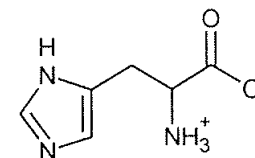
glutamová kyselina
(Glu, E)

lysin (Lys, K)

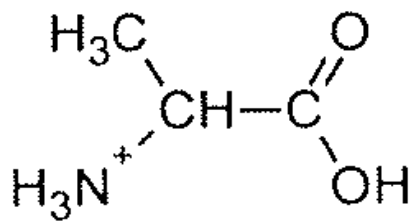

arginin (Arg, R)

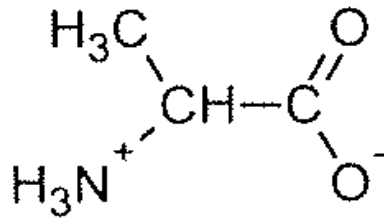
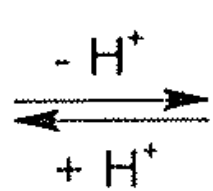

histidin (His, H)

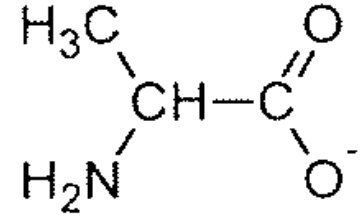
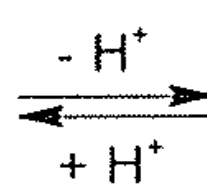
Izoelektrický bod

forma kationtu

amfoterní iont

forma aniontu

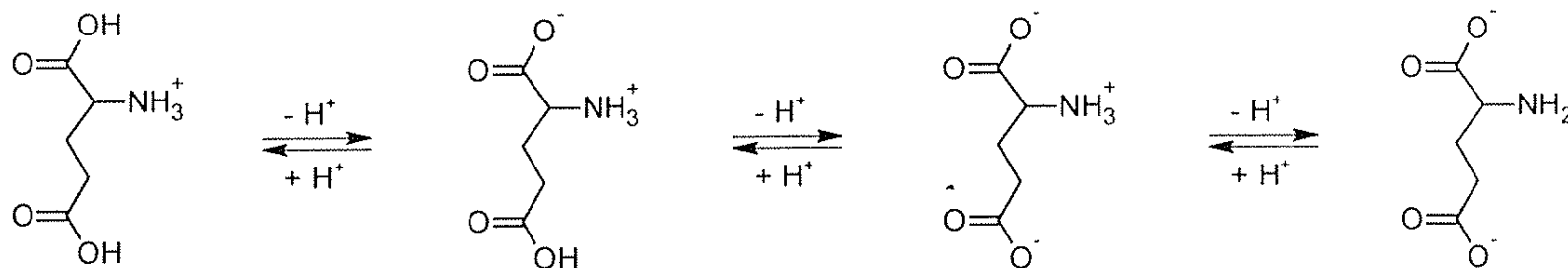
Kyselina	pI	Kyselina	pI	Kyselina	pI	Kyselina	pI
Glycin	5,97	Serin	5,68	Cystein	5,02	Glutamová kyselina	3,22
Alanin	6,01	Threonin	5,64	Methionin	5,74	Glutamin	5,65
Valin	5,97	Fenylalanin	5,48	Prolin	6,40	Histidin	7,59
Leucin	5,98	Tyrosin	5,66	Asparagová kyselina	2,98	Arginin	10,76
Isoleucin	5,94	Tryptofan	5,89	Asparagin	5,41	Lysin	9,59

V prostředí, které má nižší pH než izoelektrický bod, nastává protonizace kyseliny, a proto v něm převažuje kladně nabitá forma. (- je tam dostatek H^+ , které kyselinu protonizují)

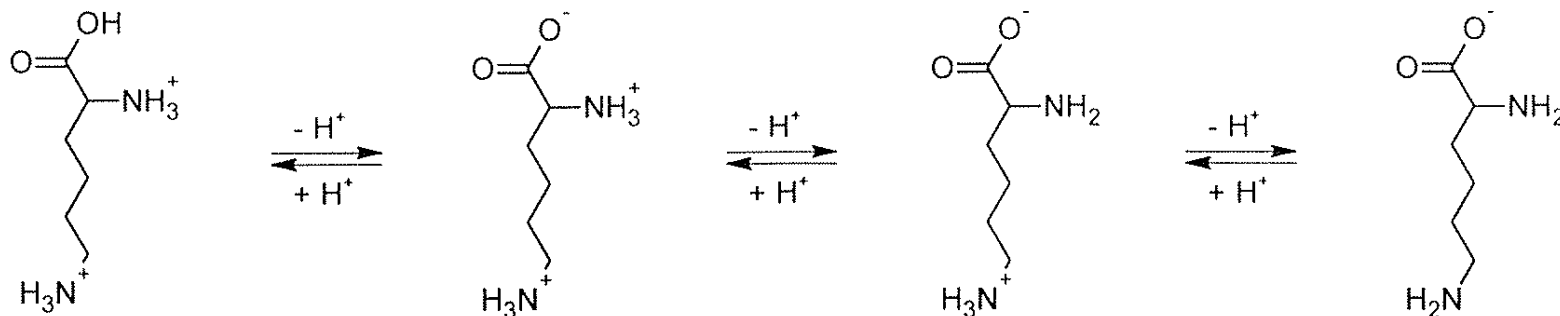
Naopak v zásaditějším prostředí aminokyselina odevzdává proton a převažuje forma aniontu. Při jakémkoliv pH nese molekula kyseliny jednu ionizovanou skupinu.

Složitější situace nastává u kyselých a zásaditých AMK:

Glutamová kyselina:

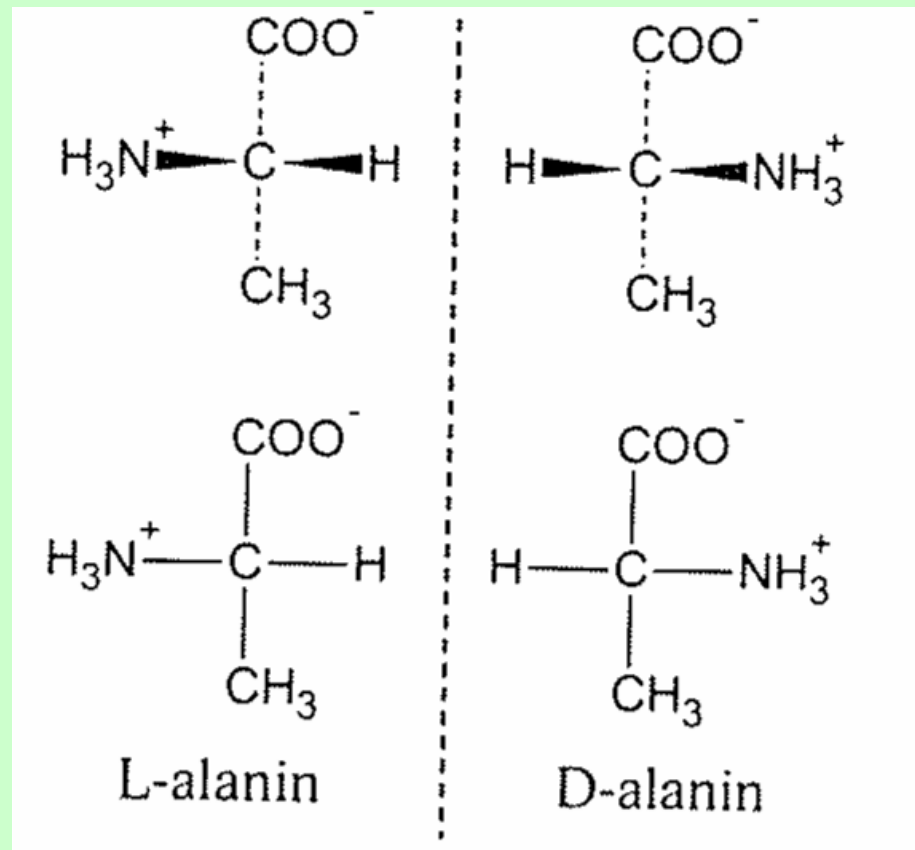

Lysin:

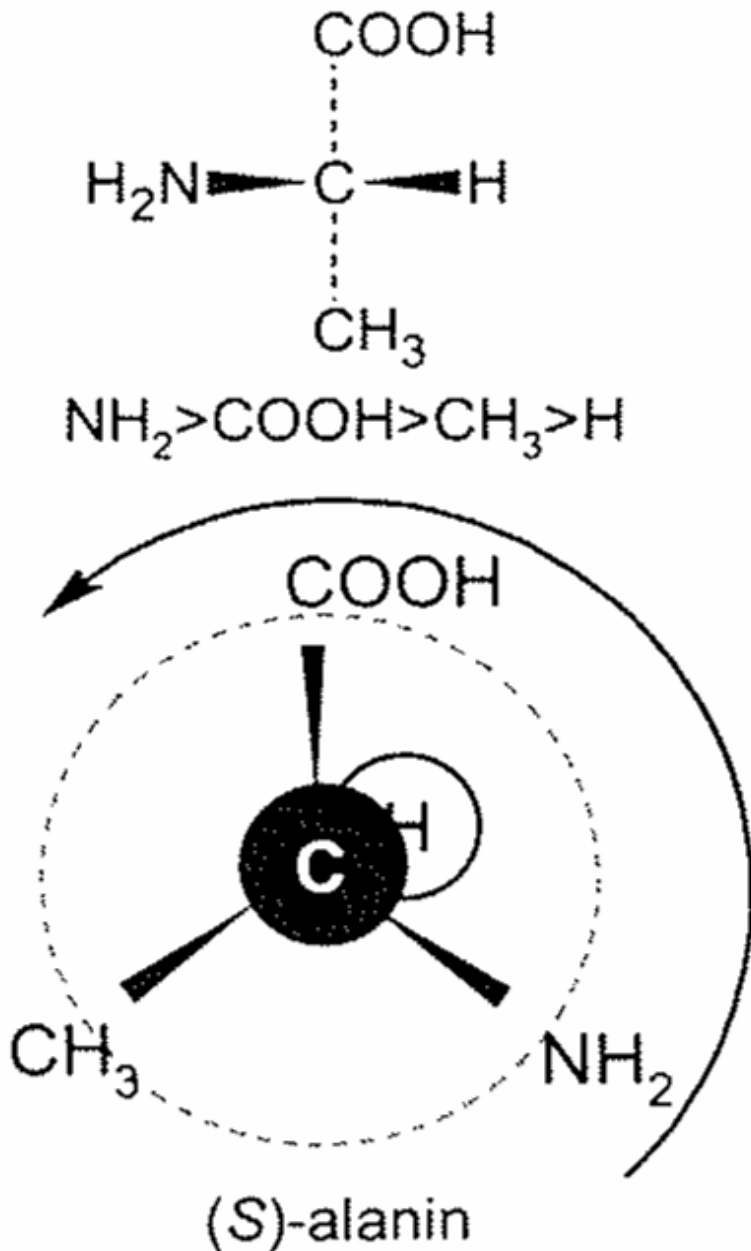

Fischerovy vzorce

- Nahoře karboxyl, dole zbytek R
- Svislé vazby dozadu, vodorovné dopředu
- L-izomer, když aminoskupina vlevo

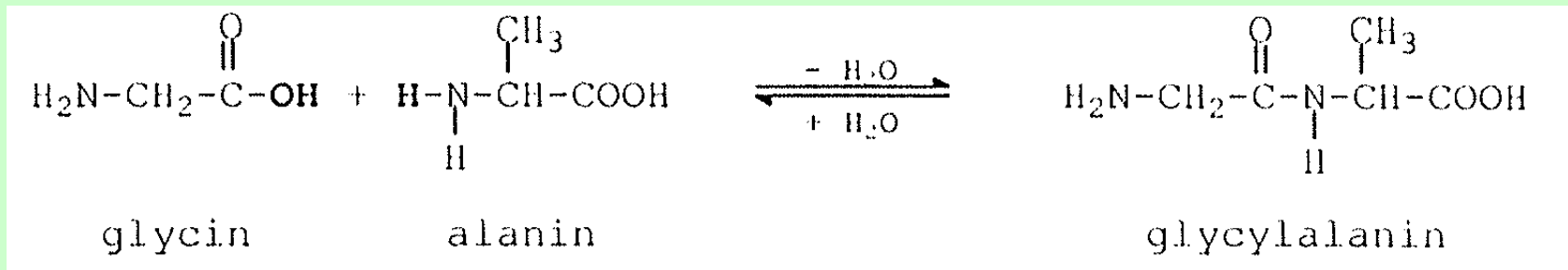
Vyjádření orientace stáčení roviny polarizovaného světla se udává znaménkem (+)pravotočivost, (-)levotočivost a s L a D nesouvisí.

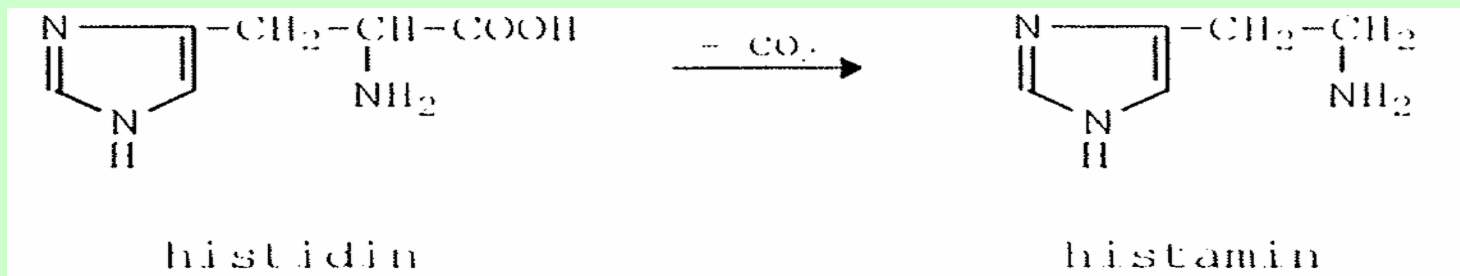
CIP konvence

- řeší se pro každé aktivní centrum zvlášť
- stanoví se posloupnost substituentů na stereocentru – sestupně podle atomových čísel vázaných prvků
- jsou-li prvky stejné, rozhodují atomová čísla prvků na ně navázaných
- položíme si molekulu předozadním směrem tak, aby vpřed k nám bylo stereocentrum a za ním – od nás vzadu – byl substituent s nejnižším pořadím
- jsou-li uspořádány substituenty proti směru otáčení hodinových ručiček, pak se jedná o konfiguraci S
- ve směru... o konfiguraci R
- pro další stereocentrum postupujeme obdobně

Reakce AMK – tvorba peptidů

Reakce AMK – dekarboxylace

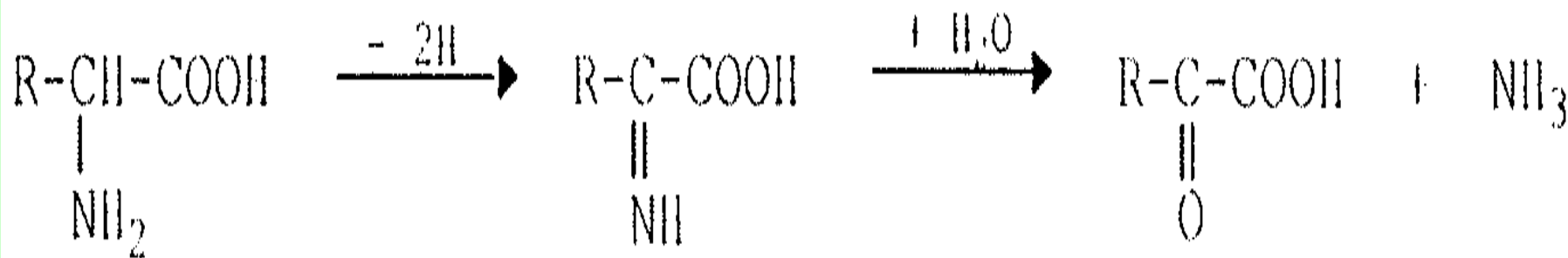

V organismu jsou tyto reakce katalyzovány dekarboxylázami, jsou velmi důležité, vedou ke vzniku biologicky účinných látek – tzv. biogenních aminů

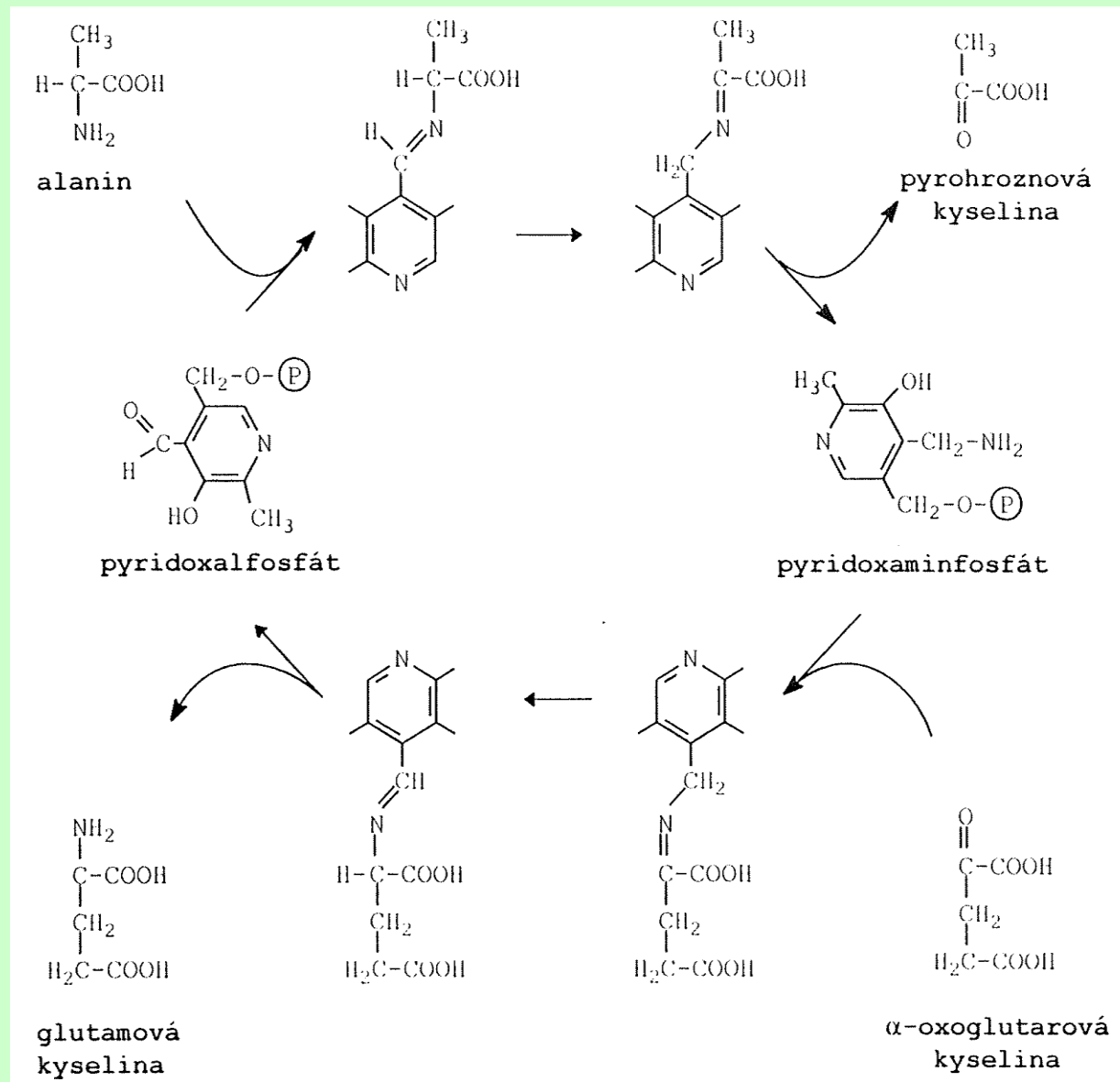
Zde z histidinu histamin, jindy z tryptofanu tryptamin, ze serinu ethanolamin

Reakce AMK – oxidační deaminace

- Reakce L-aminokyselin se nacházejí v játerch a ledvinách. AMK je nejprve dehydrogenována (oxidována) flavoproteinem na iminokyselinu, která se po adici vody rokládá na oxokyselinu a amoniak

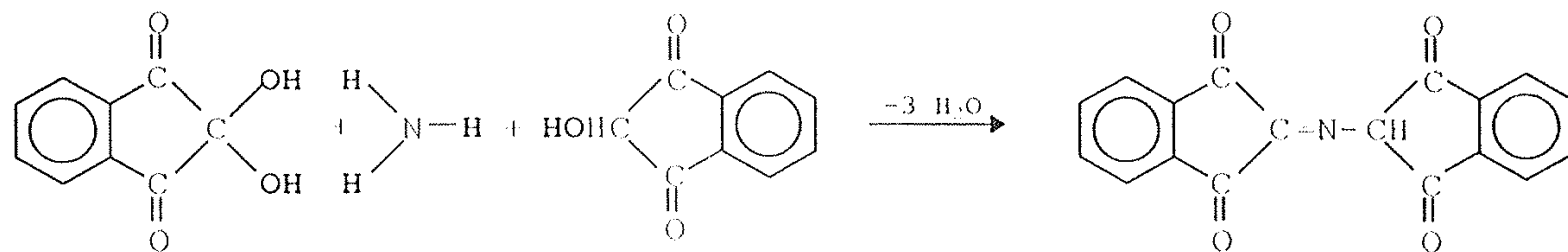
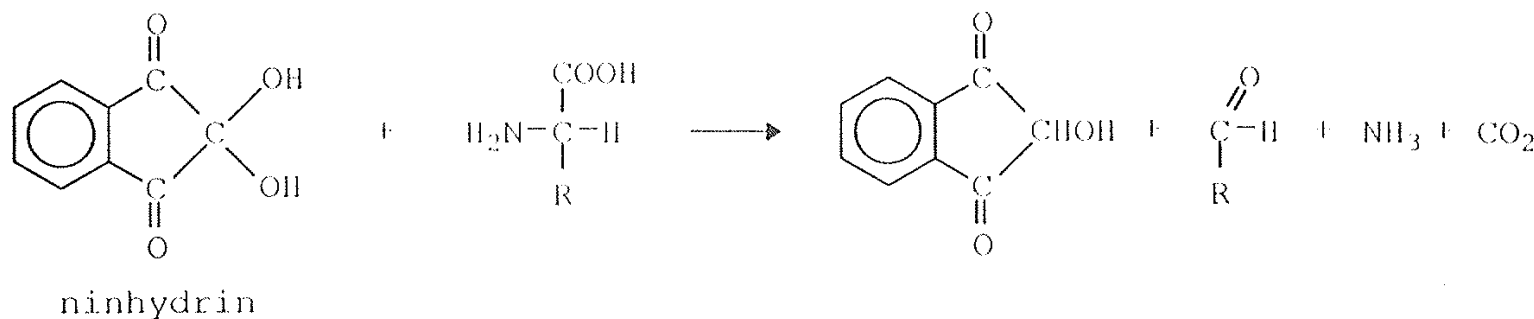
Reakce AMK – transaminace

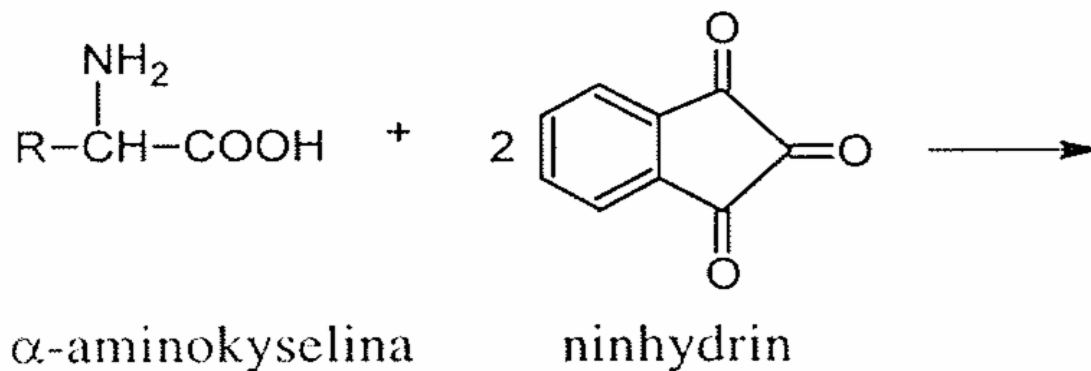
Transaminace je ve vzájemná rce AMK a 2-oxokyseliny, při které se NH_2 přenáší na oxokyselinu, ze které vzniká jiná AMK. (alanin + 2-oxoglutarová = pyrohroznová + glutamová)

Reakce AMK – ninhydrinová rce

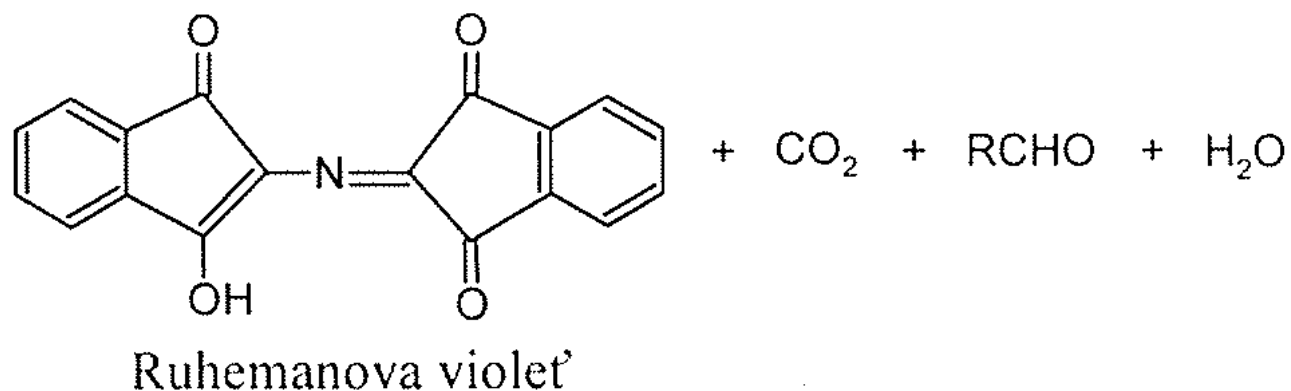
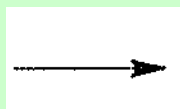
Ninhydrinová reakce: α -aminokyseliny při reakci s ninhydrinem podléhají dekarboxylaci a deaminaci za vzniku modrého barviva, jehož intenzita je přímo úměrná množství původní aminokyseliny. Toho lze využít jak k detekci aminokyselin při papírové nebo tenkovrstvé chromatografii, tak i při jejich fotometrickém stanovení.

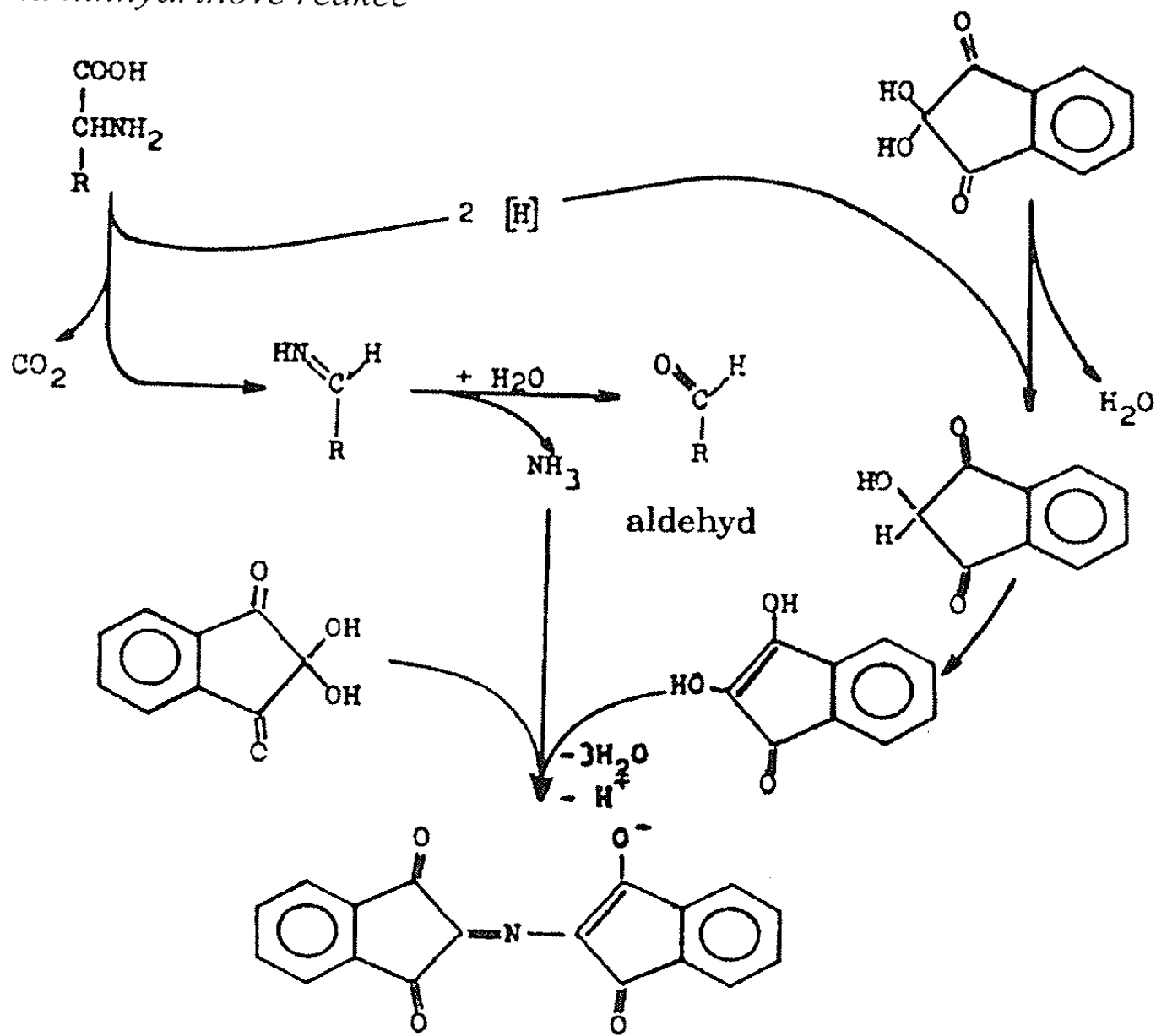
Ninhydrinová reakce

(Detekce AMK)

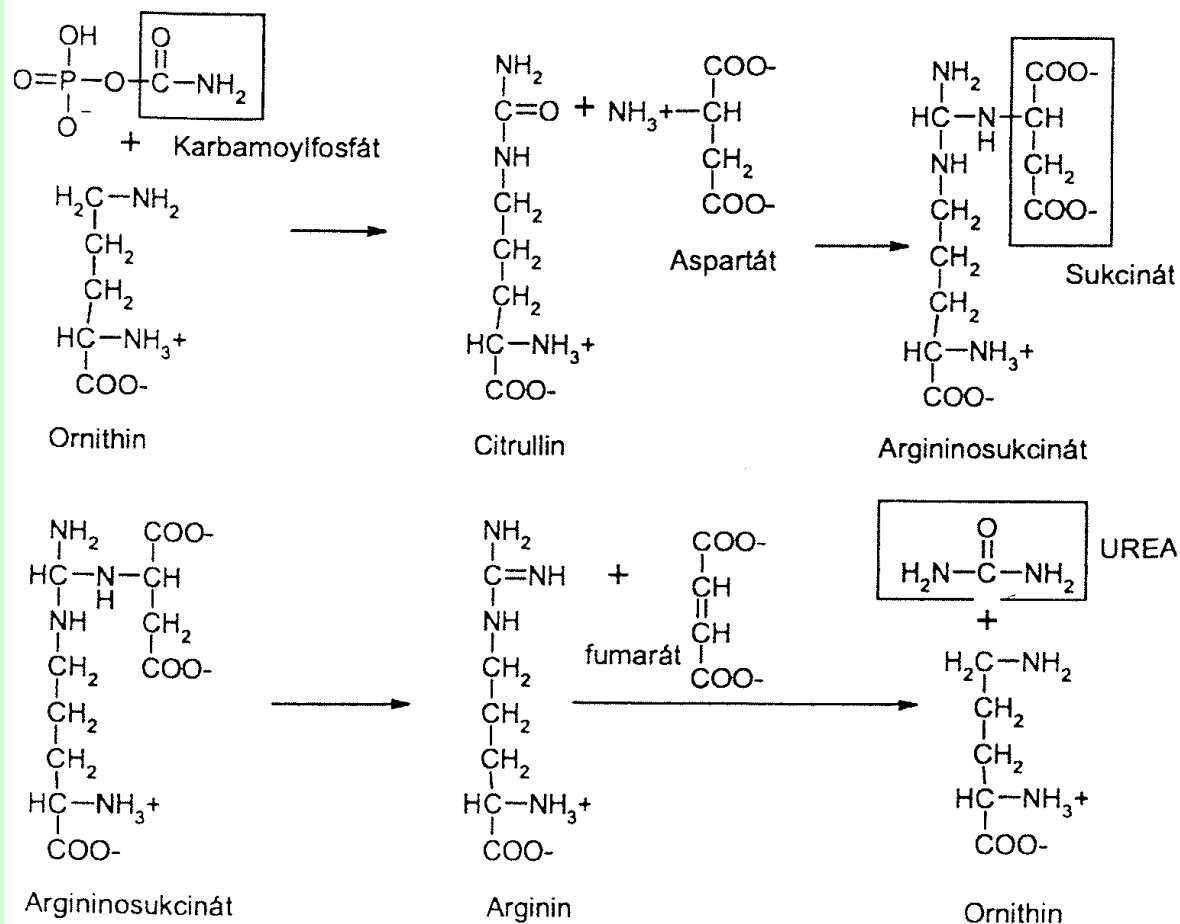
· Schéma ninhydrinové reakce

Čteme odborný text:

Vznik močoviny

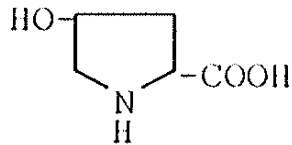
Karbamoylfosfát se slučuje s ornithinem (aminokyselina podobná lysinu, pouze o 1 C kratší) za vzniku citrullinu. Citrullin je přenesen do cytosolu. Na molekule citrullinu můžeme sledovat CONH_2 skupinu budoucí urey navázanou na původní aminoskupinu ornithinu. Sloučením s aspartátem vzniká argininosukcinát, který se dále štěpí na arginin a fumarát. Posledním krokem ureosyntetického cyklu je odštěpení močoviny z molekuly argininu za vzniku ornithinu. Ornithin je následně transportován do mitochondrie za účelem navázání dalšího karbamoylfosfátu.

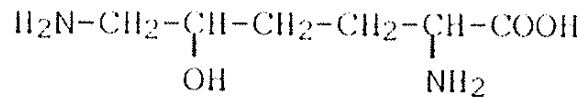
Obrázek 43: Reakce ureosyntetického cyklu.

Jiné AMK

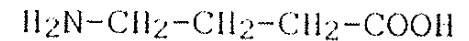
Kromě uvedených základních aminokyselin se u člověka vyskytují i některé další, které jsou přítomny jen v některých druzích proteinů, jako např. **4-hydroxyprolin** a **5-hydroxylysin** obsažené v kolagenu. **Ornithin** a **citrullin** jsou součástí cyklu močoviny, **kyselina γ -aminomáselná (GABA)** působí jako neurotransmitter, **tetrajodthyronin** a **trijodthyronin** jsou hormony štítné žlázy, **kyselina p-aminobenzoová** má pro mnohé mikroorganismy charakter vitamínu a dále se od ní odvozují některá lokální anestetika.

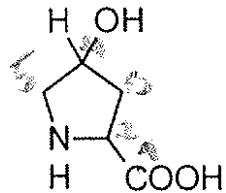
4-hydroxyprolin

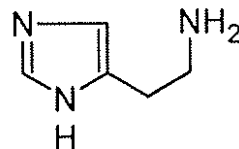
5-hydroxylysin

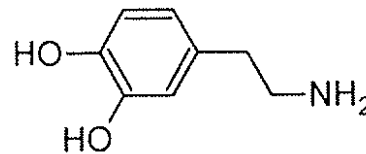
γ -aminomáselná kyselina

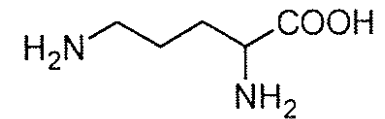
4-hydroxyprolin

histamin

dopamin

ornithin